

ropolszczyźnie obocznie do ż u ć. Dość rzadko notowano czasowniki: p r z e r a b i a, p r z e j a d a, s p o ż y w a, w i e k u j e, d ź w i e k u j e. Ostatnie dwie formy utworzone są od rzeczowników w i e k a, d ź w i e g a. Grupę drugą stanowią dwuwyzrazowe określenia, których podstawą są czasowniki ż u ć i k r a j a ć (ten ostatni notowano tylko w połączeniu z rzeczownikiem). Drugi człon odpowiedzi stanowi rzeczownik w i e k a notowany w różnych postaciach fonetycznych, fleksyjnych i słotwórczych, a mianowicie: w i e k e ż u j e, w i e k i e m ż u j e, w i e k o ż u j e, w i e k e ż w i e, p o w i e k e ż u j e, d ź w i e g e ż u j e, d z i e g e ż u j e, w i e k e k r a j e, w i e k i e m k r a j e, w i e k o k r a j e, w i e k a m y k r a j e oraz jednokrotnie — p o ż y w a ć w i e k e. Określenia z czasownikiem ż u j e występują na całym terenie, natomiast z czasownikiem k r a j e grupują się w powiatach: Żuromin, Mława, wschodniej części przasnyskiego i Ciechanów.

Na podstawie omówionego materiału trudno byłoby wyciągnąć jakieś ogólniejsze wnioski ze względu na to, że ma on charakter fragmentaryczny, dotyczy bowiem tylko części Mazowsza. Jednak już w tej chwili można stwierdzić, że jest on bardzo ciekawy. Dzięki du-

żemu zagęszczeniu siatki punktów możliwemu tylko przy prowadzeniu badań drogą korespondencyjną, otrzymujemy szczegółowy obraz słownictwa na danym obszarze, co jest cenne nie tylko w wypadku nazw dzielących teren, ale także wtedy, gdy nazwy nie układają się w kompleksy terenowe. Otrzymujemy bowiem bogaty materiał słownikowy mogący służyć do dalszych opracowań. Zmapowanie materiału z całego Mazowsza pozwoli ustalić typowe podziały leksykalne na tym terenie.

PRZYPISY

1. Kwestionariusz z hodowli liczy 132 pytania dotyczące następujących zagadnień: pastwisko i pasza, nazwy zwierząt i części ich ciała, rozmnażanie, nazwy młodych zwierząt, przywoływanie i odpędzanie zwierząt, drób.
2. Np. ze wsi Wieniec, pow: Sochaczew otrzymano odpowiedź: „**ten sznurek nazywa się pynta**”, czy ze wsi Kondrajec Szlachecki, pow. Sierpc: „**mówią na to pęta**”.
3. Por. pytanie o karmienie bydła na s. 6. Rzeczownik **futrowanie** jest nazwą dominującą w kilku powiatach.
4. F. Kluge: „*Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*”. Berlin 1957, s. 393.
5. A. Brückner: „*Słownik etymologiczny języka polskiego*”. Wiedza Powszechna. Warszawa 1957, s. 465.
6. Patrz mapa p.t. „*obrzudek*” w artykule W. Doroszewskiego „*O Atlasie gwar mazowieckich*”. Notatki Płockie nr 22.

IRENA NOWAK

NIEKTÓRE WYNIKI BADAŃ NAD ZAINTERESOWANIAM I POTRZEBAMI KULTURALNYMI ROBOTNIKÓW PŁOCKICH

Badania nad zainteresowaniami i potrzebami kulturalnymi robotników płockich, prowadzone przez Komisję Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka Towarzystwa Naukowego Płockiego podjęte i zrealizowane zostały w drugiej połowie roku 1960.*

Badaniami za pomocą kwestionariusza objęto 2.500 robotników z 13 zakładów pracy. Są to wszystkie większe i kilka małych zakładów przemysłowych i budowlanych w Płocku.

Do opracowań statystycznych weszło 2.003 kwestionariusze. Reprezentacja ta wynosi 40% stanu załóg (pracowników fizycznych) badanych zakładów i około 20% ogółu robotników zatrudnionych w Płocku w grudniu 1960 r.

Zbadaną grupę robotników z podziałem na zakłady pracy i płeć przedstawia tabela 1.

Odsetek kobiet w zbadanej grupie jest nieco niższy niż wśród ogółu robotników fizycznych. Zakłady budowlane nie zatrudniają prawie zupełnie kobiet, kobiety zatrudnione w przemyśle pracują przede wszystkim w Płockich

Zakładach Mięsnych, Płockich Zakładach Spożywczych Przemysłu Terenowego, Płockich Zakładach Przemysłu Terenowego i Krawieckiej Spółdzielni Pracy Kobiet.

Biorąc pod uwagę, że duża liczba kobiet poszukuje pracy i, że ambicją szczególnie młodych kobiet i dziewcząt jest właśnie praca w przemyśle, niepomierne wyżej stawiana w hierarchii społecznej od każdej innej pracy fizycznej, trzeba już tutaj powiedzieć, że w Płocku jest za mało zakładów pracy, zatrudniających kobiety i że szczególnie wobec zwiększającego się napływu ludności, sprawa ta powinna stać się przedmiotem troski i racjonalnych planów budowy i rozbudowy zakładów pracy dla kobiet.

Tabela 2 prezentuje zbadaną grupę pod względem płci i wieku.

Dane dotyczące wieku w podziale na płeć układają się w sposób charakterystyczny i typowy. W wieku lat 25—29 występuje najwyższy procent pracujących mężczyzn i najniższy — kobiet. Mężczyźni tworzą rodziny, „zarabiają na dom”, kobiety wychowują małe dzieci.

Ogólnie biorąc wśród zbadanych robotników liczba ludzi młodych (72,9% — do lat 40) jest

* Założenia i metody badań zostały omówione w artykule: I. Nowakowa, K. Askanas „O badaniach socjologicznych nad zainteresowaniami i potrzebami kulturalnymi robotników płockich”, Notatki Płockie nr 19, r. 1961.

Zbadani robotnicy według zakładów pracy i płci

P Ł E C	R a z e m		N a z w y z a k ł a									
			Fabryka Maszyn Złotnych		Petrobudowa		Płockie Stocznie Rzeczne		Płockie Zakłady Mięsne		Przedsiębiorstwo Budownictwa Terenowego	
	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%
Mężczyźni	1741	87,0	521	94,6	430	98,9	199	95,7	119	74,8	139	97,2
Kobiety	262	13,0	30	5,4	5	1,1	9	4,3	40	25,2	4	2,8
R a z e m	2003	100	551	100	435	100	208	100	153	100	143	100

d. c. tabeli 1

d ó w p r a c y															
Płockie Zakłady Spożywcze Przemysł. Terenowego		Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych		Zakłady Stolarsko-Budowlane		Miejskie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane		Płockie Zakłady Przemysłu Terenowego		Spółdzielnia Pracy Kobiet im. H. Samickiej		Tartak		Płocki Zakł. Przemysł. Mat. Budowl.	
l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%
21	22,1	82	97,6	67	89,3	66	97,1	35	54,7	—	—	38	95,0	24	88,9
74	77,9	2	2,4	8	10,7	2	2,9	29	45,3	54	100	2	5,0	3	11,1
95	100	84	100	75	100	68	100	64	100	54	100	40	100	27	100

niewoższa, niż według danych dotyczących robotników w całej Polsce.

Przeciętny wiek obniża grupa robotników dojeżdżających ze wsi.

Istotny dla podjętego opracowania jest podział robotników na 3 kategorie w zależności od miejsca zamieszkania, co wyznacza różny stosunek do miasta i jego urządzeń i różny udział w życiu miasta.

I kategoria — to robotnicy stale mieszkający w Płocku.

II kategoria — chłopo-robotnicy, dojeżdżający do pracy w Płocku z okolicznych wsi,

III kategoria — robotnicy przebywający w Płocku czasowo na delegacji, mieszkający w innych miastach Polski.

W roku 1960 była to mała ilość ludzi, która w przeprowadzonych badaniach zaprezentowała się grupą 10 osobową, nie dającą się porównać z dwiema poprzednimi grupami i z tych względów w niniejszym opracowaniu została pominięta.

Podział na pierwsze dwie kategorie: I u dzi z m i a s t a — „M” i l u d z i z e w s i „W” stanowi rodzaj układu odniesienia dla większości dalszych zestawień i analiz.

Tabela 3 wskazuje na układ liczbowy tych trzech grup w poszczególnych zakładach pracy.

571 zbadanych — 28,5% — to ludzi spoza miasta. Siła przyciągania Płocka, chociaż Petrobudowa zwiększyła ją znacznie, istnieje już oddawna. Wszystkie zakłady pracy (za wyjąt-

kiem Spółdzielni Krawieckiej, zatrudniającej tylko kobiety z miasta) zatrudniają znaczny odsetek chłopo-robotników:

Przedsiębiorstwo Budownictwa Terenowego — 63,6%,

Tartak — 57,5%,

dopiero na trzecim miejscu Petrobudowa, której 48,7% załogi stanowią ludzie ze wsi.

W roku 1961 przy dalszym wzroście załogi Petrobudowy stosunek ten znacznie się zwiększył.

Tabela 2

Zbadani robotnicy według płci i wieku

Wiek	Razem		P ł e ć			
			Mężczyźni		Kobiety	
	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%
Do 19 lat włą.	178	8,9	143	8,2	35	13,3
20 do 24	310	15,5	261	15,0	49	18,7
25 do 29	374	18,7	355	20,4	19	7,3
30 do 34	351	17,6	314	18,0	37	14,1
35 do 39	246	12,3	219	12,5	27	10,3
40 do 44	143	7,5	132	7,6	17	6,5
45 do 49	140	7,0	111	6,4	29	11,1
50 do 54	130	6,5	104	6,0	26	9,9
55 do 59	75	3,8	60	3,4	15	5,7
60 i więcej	48	2,4	41	2,4	7	2,7
brak odpow.	2	0,1	1	0,1	1	0,4
Razem	2003	100	1741	100	262	100

Zbadani robotnicy według zakładów pracy i miejsca zamieszkania

Miejsce zamieszkania	R a z e m		N a z w y z a k ł a									
			Fabryka Maszyn Złaznych		Petrobudowa		Płockie Stocznie Rzeczne		Płockie Zakłady Mięsne		Przedsiębiorstwo Budownictwa Terenowego	
			3		4		5		6		7	
I	2		3		4		5		6		7	
	I. b.	%	I. b.	%	I. b.	%	I. b.	%	I. b.	%	I. b.	%
Płock	1422	71,0	448	81,3	220	50,6	167	80,3	143	89,9	52	36,4
Okoliczne wsie	571	28,5	103	18,7	212	48,7	41	19,7	16	10,1	91	63,6
Na delegacji	10	0,5	—	—	3	0,7	—	—	—	—	—	—
R a z e m	2003	100	551	100	435	100	208	100	159	100	143	100

d. c. tabeli 3

d ó w p r a c y

Płockie Zakłady Spożywcze Przemysłu Terenowego		Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych		Zakłady Stolarski Budowl.		Miejskie Przedsięb. Remont. Budowlane		Płockie Zakłady Przemysłu Terenowego		Spółdzielnia Pracy Kobiet Im. H. Sawickiej		Tartak		Płockie Zakłady Przem. Teren. Mat. Bud.	
8		9		10		11		12		13		14		15	
I. b.	%	I. b.	%	I. b.	%	I. b.	%	I. b.	%	I. b.	%	I. b.	%	I. b.	%
73	76,8	50	59,5	64	85,3	55	80,9	62	96,9	54	100	17	42,5	17	63,0
22	23,2	27	32,2	11	14,7	13	19,1	2	3,1	—	—	23	57,5	10	37,0
—	—	7	8,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95	100	84	100	75	100	68	100	64	100	54	100	40	100	27	100

Grupa wiejska wyróżnia się przewagą mężczyzn, oraz ludzi młodych, a co za tym idzie nie obarczonych rodziną.

Robotnicy w wieku 19—35 lat — w grupie M — 55%
robotnicy w wieku 19—35 lat — w grupie W — 73%
nieżonaci (wzgl. niezamężne) — w grupie M — 21%
nieżonaci (wzgl. niezamężne) — w grupie W — 33%
kobiety — w grupie M — 17%
kobiety — w grupie W — 1,5%.

Tabela 4 i 5 obrazują w y k s z t a ł e n i e o g ó l n e i z a w o d o w e z b a d a n y c h robotników z podziałem według miejsca zamieszkania.

Prawie połowa ogółu zbadanych robotników (46%) ma nieukończoną szkołę podstawową. 1,6% — 32 osoby — nie umieją czytać i pisać, są to w większości ludzie starsi (24 osoby powyżej lat 50).

54% robotników posiada wykształcenie podstawowe i przekroczone podstawowe (6,4%).
stawowe i bRoE,ędniej: cmfwypcmfwypcmfwy

30% robotników nie ma żadnego przygotowania do zawodu, pozostali bądź byli w szkole zawodowej (20%), bądź na kursach, bądź też zostali przyuczeni do pracy w zakładach lub u majstrów.

Przy podziale na grupy: miejską i wiejską, grupa wiejska przedstawia niższy poziom pod względem wykształcenia ogólnego:

nieukończona szkoła podstawowa w grupie W — 53,5%
nieukończona szkoła podstawowa w grupie M — 42,5%
i znacznie niższy pod względem wykształcenia zawodowego. Tu różnice są bardzo duże:
bez szkolenia i przyuczenia w grupie W — 43%
bez szkolenia i przyuczenia w grupie M — 24,3%.

Ponad 70% wypowiedzi w grupie wiejskiej, dotyczących chęci dalszego kształcenia się ogólnego i zawodowego, uzasadnia przekonanie, że ludzie przychodzący ze wsi chcą od miasta nie tylko pracy ale i nauki.

Ta niepełna charakterystyka w oparciu o kilka zaledwie cech ma przynieść ogólną orientację w grupie ludzi, których udział w życiu kulturalnym będzie przedmiotem dalszej relacji.

* * *

Z a g a d n i e n i a a k t y w n o ś c i k u l t u r a l n e j z b a d a n e j g r u p y r o z p a t r y w a n e s ą n a p o d s t a w i e z e s t a w i e ń z z a k r e s u k o n s u m p c j i k u l t u r a l n e j.

Zbadani robotnicy według miejsca zamieszkania i wykształcenia ogólnego

Wykształcenie ogólne	Razem		Miejsce zamieszkania					
			Płock		okoliczne wsie		na delegacje	
	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%
nie chodził do szkoły	32	1,6	25	1,8	7	1,5	—	—
do 4-ch klas	483	24,2	314	22,1	167	28,5	2	20,0
5 - 6 klas	405	20,2	267	18,7	134	23,5	4	40,0
ukończ. 7 klas	953	47,6	704	49,5	245	43,0	4	40,0
więcej niż 7 klas	115	5,7	98	6,9	17	3,3	—	—
ukończ. 11 klas	15	0,7	14	1,0	1	0,2	—	—
R a z e m	2 003	100,0	1 422	100,0	571	100,0	10	100,0

Zestawienia z zakresu czytelniczości w gazet wskazuja na to, że:

gazety czytuje w grupie M — 83,5%

a w grupie W — 78% robotników.

Najwięcej robotników czyta jedną gazetę:

37% — w grupie M, 48% w grupie W

i czyta codziennie: 38,5% — w grupie M,

25% — w grupie W.

Robotnicy z miasta czytają ogólnie biorąc więcej, (34% — dwie gazety) i częściej.

Największym powodzeniem cieszy się w obydwu grupach Express (ogółem ponad 50%), potem Trybuna Mazowiecka, także wśród robotników ze wsi (23%). Natomiast zainteresowanie dla spraw wsi wśród robotników miejskich jest bardzo małe. Chłopską Drogę lub inne pismo dla wsi czyta 0,4% — w grupie M, 17% — w grupie W.

Gazety sportowe nie mają wielu czytelników: 11% — w grupie M i 5% w grupie W.

Najczęściej czytane są w obydwu grupach artykuły zawierające:

1. Wiadomości z kraju i ze świata
2. Wiadomości sportowe
3. Informacje o wypadkach i z kroniki sądowej.

Nie czyta gazet w ogóle — 16% — w grupie M, 22% — w grupie W.

4,5%, tj. 90 osób spośród zbadanych nie czyta gazet i nie słucha radia.

Są to zatem ludzie będący nie tylko poza zasięgiem oddziaływań kulturalnych, ale nawet pozbawieni aktualnej informacji — ludzie, o których trzeba szczególnie się zatroszczyć.

Tabela 5

Zbadani robotnicy według miejsca zamieszkania i wykształcenia zawodowego

Wykształcenie zawodowe	Razem		Miejsce zamieszkania			
			Płock		okolicz. wsie	
	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%
Bez szkol. zawod.	601	30,0	355	24,3	245	43,0
Bpł w szkole zaw.	404	20,0	321	22,6	81	14,0
Bpł na kurs. zaw.	275	13,7	218	15,2	56	9,5
Przypuszczony	756	37,7	557	41,5	193	33,5

* Tabele 5, 6, 7, 8, w których ilość odpowiedzi jest większa niż ilość zbadanych pozostawione zostały otwarte.

Czytelnictwo czasopism i książek w świetle liczb nie wygląda źle, natomiast bliższa analiza wskazuje na to, że w wielu wypadkach są to raczej zetknięcia z książką, niż czytelnictwo, co skłania do ostrożności w ocenie tych danych.

Czasopisma czyta 41% robotników,

książki czyta — 45%.

Ci, którzy rzeczywiście czytają, czytają na ogół regularnie:

Czasopismo raz na tydzień — 31% w grupie M, 21,7% w grupie W.

Książkę jedną albo więcej w miesiącu — 39% — w grupie M, 27,2% w grupie W.

Z czasopism, w obydwu grupach najbardziej popularna jest „Przyjaciółka”: w grupie M — 19,5%, w grupie W — 14,4%.

(Należy przypuszczać, że liczba ta jest obniżona z powodu małej ilości kobiet w grupie W).

Następne z kolei miejsce zajmują w mieście: „Dookoła Świata”, „Morze” i „Kraj Rad”, (potraktowane przy opracowaniu materiałów razem) — 11,5%, a na wsi: „Nowa Wieś” i inne wiejskie — 4,9%. Jak widać, odległość tych pism od „Przyjaciółki”, szczególnie na wsi jest bardzo znaczna.

Czytelnictwo książek, jak już zostało wspomniane, wymaga dużej ostrożności w ocenie.

Spośród autorów najczęściej wymieniany jest Sienkiewicz — przez 17% robotników w obydwu grupach. 20% robotników z miasta i 11,8% ze wsi wymienia książki autorów klasycznych. W jednym wypadku zachodzi podejrzenie, że są one jeszcze pamiętane za czasów szkolnych, ale jednak pamiętane.

Pytani na temat korzystania z biblioteki zostało sformułowane w kwestionariuszu w rozszerzonej nieco formie. Z odpowiedzi wynika, że 27% robotników mieszkających w mieście i 23,5% na wsi czyta książki z bibliotek w wielu wypadkach przynoszone do domu przez żonę, lub dzieci chodzące do szkoły. Ta forma oddziaływania kulturalnego szkoły na dom wydaje się być godna uwagi.

Radio ma w obydwu grupach znaczną ilość codziennych słuchaczy: w grupie M — 60%, w grupie W — 40%.

Tabela 6

Jakie urządzenia kulturalne dla dzieci uważane są za najbardziej potrzebne w mieście

Urządzenia kulturalne dla dzieci	Ilość odpowiedzi razem		Miejsce zamieszkania			
			Płock		okolice wsi	
	l. b.	%	l. b.	%	l. b.	%
Złobki	1 410	70,5	984	7,0	418	73,2
Przedszkola, szkoły	1 542	77,1	1 083	76,2	450	78,8
Świetlice przy szkołach	676	33,8	468	33,0	199	34,8
Ogródki dziecięce piaskownicice	734	36,7	579	40,8	153	26,8
Półkolonie i kolonie	101	5,1	76	5,4	25	4,4
Wycieczki	20	1,0	11	0,8	9	1,6
Zabawy	9	0,5	6	0,4	3	0,5
Wszystko co wym. w kwestionariuszu	51	2,5	29	2,0	21	3,7
Inne	21	1,1	14	0,9	6	1,1
„nie wiem“						
„nie trzeba“	154	7,7	114	8,0	40	7,0

W mieście nie słucha radia wcale tylko 8% robotników, na wsi — aż 29%, co tłumaczy się między innymi znacznie mniejszą ilością posiadanych aparatów radiowych. Na 1.285 aparatów lampowych w zbadanej grupie, na wsi jest tylko 269.

Radio i prasa codzienna są najbardziej masowo wykorzystywane, następne miejsce zajmuje kino.

Do kina chodzi 79% robotników z miasta i 64% — ze wsi, przy czym 29% w grupie M i 18,3% w grupie W — chodzi do kina raz w tygodniu lub częściej.

Z e ś w i e t l i c robotnicy naogół nie korzystają i nie mają dla nich zainteresowania. Chodzi do świetlic tylko 17% robotników (w obydwu grupach kształtuje się to mniej więcej jednakowo), czemu trudno się dziwić, ponieważ w 13 zakładach pracy jest 6 świetlic, w tym nie wszystkie czynne.

Także i tu wysuwa się grupa tych, którzy chodząc do świetlicy, korzystają z niej regularnie. A więc na 356 osób bywających w świetlicach 44%, tj. 155 osób chodzi raz na tydzień lub częściej.

Istnieją typowe formy korzystania w czasie ze środków kultury masowej, narzucając zmianą programu w kinie, ukazaniem się gazety czy czasopisma itp., nie pozbawiają one jednak konsumenta wolności wyboru.

W pewnej zależności od tego zjawiska, jeśli chodzi o środki kultury masowej, a już chyba bez tej zależności przy czytelnictwie książek, czy chodzeniu do świetlicy tworzą się nawyki, wyrażające się w liczbach, obrazujących częstotliwość korzystania z dóbr kulturalnych, typową dla znacznej ilości ludzi.

Wytwarzanie się korzystnych nawyków jest rzeczą niezwykle cenną w wychowaniu, wytwarzanie się nawyków kulturalnych obejmujących duże grupy, wybijające się liczebnie ze zbadanej zbiorowości wydaje się być rzeczą równie cenną w prognozie upowszechnienia kultury.

Aktywizacja zainteresowań i potrzeb kulturalnych drogą wytwarzania nawyków może być ważką przesłanką dla określonej polityki kulturalnej.

Zbadana grupa robotników charakteryzuje się dość dużą konsumpcją kulturalną przy niskim przeciętnie poziomie wykształcenia, co możnaby tłumaczyć narastaniem nawyków w oparciu o wzory środowiskowe, charakterystyczne dla Płocka, jak np. poszanowanie autorytetu w sprawach kultury.

Rozważania te wychodzą już jednak poza materiały uzyskane z badań.

Z odpowiedzi na temat korzystania z dalszych rozrywek kulturalnych i urządzeń wynika, że:

do teatru chodzi bez określenia jak często) 43,5% w grupie M, 14% w grupie W,

do cyrku 57% w grupie M, 27% w grupie W, na odczyty 13% w grupie M, 10% w grupie W,

na zawody sportowe 51% w grupie M, 28,5% w grupie W,

na zabawy taneczne 43% w grupie M, 57,5% w grupie W,

X

Tabela 7

Jakie urządzenia i formy organizacyjne życia kulturalnego dla młodzieży uważane są za najbardziej potrzebne w mieście

Urządzenia kulturalne dla młodzieży	Ilość		Miejsce zamieszkania			
			Płock		okolice wsi	
	wypowiedzi razem		l. b.	%	l. b.	%
Koła zainteresowań, biblioteki, kluby, czytelnice	184	9,2	132	9,2	52	9,1
Zespoły artystyczne	64	3,2	51	3,5	13	2,3
Urządzenia i imprezy sportowe	377	18,9	269	18,9	102	17,9
Świetlice, domy kultury	1261	63,1	860	60,4	391	68,5
Kino młodzieżowe	85	4,25	61	4,2	24	4,2
Teatr, imprezy artyst.	36	1,8	25	1,7	11	1,9
Wesołe miasteczko	6	0,3	5	0,3	1	0,2
Wycieczki, turystyka	87	4,4	56	3,9	31	5,4
Kolonie letnie	29	1,5	20	1,4	9	1,6
Inne	192	9,6	139	9,7	51	8,9
„nie wiem“						
„nie trzeba“	192	9,6	146	10,2	46	8,1

do kawiarni 25% w grupie M, 12% w grupie W,

do restauracji 21% w grupie M, 17% w grupie W.

Tabela 8

Jakie urządzenia kulturalne dla dorosłych uważane są za najbardziej potrzebne w mieście

Urządzenia kulturalne dla dorosłych	Ilość odpowiedzi razem		Miejsce zamieszkania			
			Płock		okolice wsi	
	I. b.	%	I. b.	%	I. b.	%
Stały teatr	1555	77,8	1118	78,6	428	74,9
Kino	759	37,9	560	39,3	196	34,3
Świetlice i domy kultury	77	3,3	62	4,3	15	2,6
Nowe boiska sportowe	691	34,6	525	36,8	166	29,1
Basen pływacki	878	43,9	704	49,5	171	29,9
Wszystkie urządzenia wymienione w kwestion.	97	4,85	82	5,1	15	2,6
Inne urządzenia kult.	223	11,1	172	12,1	50	8,8
„nie wiem“						
„nie trzeba“	55	2,7	24	1,6	31	5,4

Wydaje się, że traktując jaknajostrożniej powyższe dane, trzeba przyjąć, że przedstawiają one grupy ludzi, którzy raz, albo więcej byli w teatrze, na odczycie itd.

Żądania, jakie stawiają miastu robotnicy płocki przedstawiają tabele 6, 7 i 8.

Ponadto 70% robotników w obu grupach: miejskiej i wiejskiej żąda stałego teatru. Nie znaczy to napewna, żeby zastanawiali się nad sprawą stałego teatru w takim mieście, jak Płock w chwili obecnej.

Chcą po prostu częstych i różnych przedstawień teatralnych, których wybór pozwoliłby na korzystanie każdemu z tego, co mu bardziej odpowiada. I w tym leży słuszność przesłanek tego żądania.

Około 40% domaga się nowego kina.

Około 40% robotników chce, żeby w mieście było boisko, sportowe i basen pływacki, (to głównie ludzie z Płocka).

Przemilczana przez badanych robotników sprawa klubów i świetlic tłumaczy się m. inn. brakiem dobrych doświadczeń w tej mierze.

Cały wachlarz życzeń dotyczy potrzeb dzieci i młodzieży: żłobki, przedszkola, szkoły, ogródki dziecięce, świetlice, domy młodzieżowe, wycieczki i imprezy sportowe dla młodzieży, czytelnie, koła zainteresowań, zespoły artystyczne itd.

Bardzo silnie wypowiedziana jest potrzeba wy cie c z e k k r a j o z n a w c z y c h dla dorosłych, organizowanych przez zakłady pracy czy instytucje — o k o ł o 90% wypowiedzi w obydwu grupach.

Żądania ludzi ze wsi nie są skromniejsze niż stałych mieszkańców miasta.

Sprawa żądań i życzeń musi być poddana dokładniejszej analizie i konfrontacji z faktami, również pewna dociekliwość psychologiczna ułatwi znalezienie właściwej oceny.

Wyraźne zainteresowanie i emocjonalny stosunek do sprawy rozbudowy miasta i jego urządzeń kulturalnych, przejawiane przez odpowiadających w czasie wywiadów są już świadectwem określonej postawy. I jeśli nawet w niektórych wypadkach żądania te należą do kategorii nie planów jeszcze, a tylko marzeń o własnym lepszym, ciekawszym życiu, to nie można przekreślić ich terminem niewiarygodności, ale dążyć do ich realizacji, oczywiście w granicach realnej celowości.

Sprawą, która nasuwa się tu z dużą siłą jest konieczność planowania urządzeń kulturalnych nie tylko dla miasta, ale i dla wsi.

Z zestawień wynika, że grupę wiejską, silną biologicznie, cechuje aktywność, chęć nauki, ambitne dążenia. Cechy te sprawiają, że mimo różnic w poziomie wykształcenia i mniejszych możliwości, ograniczonych miejscem zamieszkania, grupa ta w zakresie konsumpcji kulturalnej zbliża się w pewnych punktach do poziomu grupy miejskiej.

Oczywistym jest, że w związku z rosnącą industrializacją grupa robotników miejskich będzie zwiększała się, stawiając problemy miasta. Grupa zaś chłopo-robotników będzie stawała zagadnieniem zarówno miastu, gdzie pracuje, jak i wsi, w której mieszka.

Dwa z tych problemów narzucają się niniejszym rozważaniom i domagają rozstrzygnięć ze strony polityki kulturalnej zarówno na terenie miasta, jak i wsi:

- 1) Powszechne podnoszenie poziomu wykształcenia ogólnego i zawodowego w zakresie podstawowym.
- 2) Organizacja życia kulturalnego, rozszerzająca się w sposób przyspieszony, na równi z rosnącym zasięgiem industrializacji.

Oświata i systematyczne, racjonalne udostępnianie ogólnych wartości kulturowych — to drogi, które prowadzą do kultury powszechnej.

W artykule niniejszym szereg zagadnień jest nieopóźnionych, inne — ledwie zaznaczone, kilka ważnych problemów wynikających z badań — jak np. sprawa spędzania czasu wolnego pominiętych zostało zupełnie.

Szczegółowa analiza badanych zjawisk, która pozwoli, być może, na szersze ujęcie teoretyczne i dalej idące wnioski praktyczne, planowana jest w ramach całościowego opracowania wyników badań.